

From six hours and onwards

משש¹ שעות ולמעלה –

OVERVIEW

The גמרא stated that we cannot be מבטל חמץ during the sixth hour, for since it is איסור מדרבנן it is considered שלו אינו. The גמרא proves this from the statement of רב ערב on חיטי דקורדנייתא a woman even with מקדש who maintains that if one is גידל וכו' and רש"י². There is a dispute between רש"י and משש שעות ולמעלה. ² קידושין it is not a valid. משש שעות ולמעלה regarding the meaning of תוספות.

פירש הקונטרס³ מתחלת שש –

רש"י explained that when רב גידל וכו' stated this means המקדש משש שעות ולמעלה וכו' from the beginning of the sixth hour⁴ (when the איסור חמץ is only מדרבנן).⁵

רש"י disagrees with תוספות:

ולא נהירא לרבינו תם דעל כרחק הא דאמר לעיל⁶ חמץ מו' שעות ולמעלה אסור –

And the ר"ת disagrees with רש"י, for we must certainly maintain that when the גמרא previously stated that חמץ is forbidden from six hours and onwards - היינו מסוף שש⁷ –

That meant at the conclusion of six hours. The גמרא there is discussing when the איסור begins התורה חמץ. It is obvious that the איסור חמץ begins after הצות (after six hours have passed). The same expression (משש שעות ולמעלה) is used here as is used there. We must therefore assume that also here by רב גידל the expression ולמעלה משש שעות means after six hours.

תוספות offers his explanation:

ופירש רבינו תם דמסוף שש קאמר –

And the ר"ת explained that indeed רב גידל meant from the end of the sixth hour.

תוספות anticipates the following question. The גמרא here is attempting to prove from רב גידל that even שש בתחלת שש (when there is only an איסור מדרבנן חמץ) is already not ברשותו. However according

¹ The marginal note indicates that this תוספות is referencing the גמרא (of רב גידל וכו') on דף ז,א.

² He gave her nothing of value since the חמץ is (מדרבנן) איסור בהנאה.

³ דף ז,א ד"ה משש.

⁴ Let us assume a twelve hour day which begins at six am and ends at six pm. The hour between 6 and 7 am is the first hour, 7-8 the 2nd hour, 8-9 the 3^d hour, 9-10 4th hr., 10-11 5th hr., and 11-12 is the 6th hour.

⁵ According to רש"י the proof from רב גידל is very straightforward. There is no קידושין even if he was מקדש her מתחלת שש, when חמץ is איסור only מדרבנן.

⁶ ו,ב. See דף ז,ב. מהרש"א (הארוך) that תוספות is referring to that גמרא and not to the גמרא here on ו,ב.

⁷ This is true whether we derive it from חלק or על חמץ, etc. לא תשחט על חמץ, etc. only after הצות איסור מדאורייתא חמץ.

רב is after שש, when it is מדאורייתא; how can we prove from רב to ברשותו it is not חמץ מדרבנן, that even by גידל, תוספות responds:

ומייתי ראיה מחיטי קורדנייתא שהן קשין והוה חמץ נוקשה⁸ –

And the גמרא brings proof that חמץ מדרבנן is אינו שלו from the case of 'קורדנייתא' wheat', which is hard, and is considered חמץ נוקשה –

שאינו אסור נמי אלא⁹ מדרבנן:

Which is also only אסור מדרבנן and nevertheless the woman is not מקודשת, for it is considered אינו שלו. This proves that חמץ which is אסור only מדרבנן is considered אינו שלו.¹⁰

SUMMARY

According to רש"י, the meaning of משש שעות ולמעלה is from the beginning of the sixth hour; however according to תוספות it means after the end of the sixth hour. The proof from רב גידל according to תוספות is from חמץ דרבנן to רב גידל.

THINKING IT OVER

What do רש"י and תוספות maintain concerning חמץ דרבנן בשעות דרבנן?

---

⁸ חמץ which is not fit to be eaten. See the גמרא later on מג,א where the חכמים maintain there is no איסור for חמץ נוקשה. See the תוספות הרא"ש for an alternate explanation (that חמץ נוקשה is only אסור on פסח itself, but not on פסח ערב).

⁹ According to תוספות the expression 'קורדנייתא' is more readily understood.

¹⁰ We derive (that) חמץ דרבנן בשעות דאורייתא (is not שלו) from דאורייתא בשעות דרבנן.